

کلیات برنامه و سرفصل دروس رشته

تفسیر و علوم قرآن

سطح سه حوزه‌های علمیة خاهران

سال تحصیلی ۹۸-۹۷

فهرست:

۴	کلیات رشته
۵	عناوین دروس
۶	فقه ۱
۷	فقه ۲
۸	فقه ۳
۹	فقه ۴
۱۰	اصول فقه ۱
۱۱	اصول فقه ۲
۱۲	اصول فقه ۳
۱۳	اصول فقه ۴
۱۴	تجزیه و ترکیب
۱۵	عقائد خاصه شیعه ۱
۱۶	عقائد خاصه شیعه ۲
۱۷	نحو تکمیلی
۱۸	بلاغت کاربردی ۱
۲۰	بلاغت کاربردی ۲
۲۲	مفردات قرآن
۲۳	مبانی و قواعد تفسیر قرآن
۲۶	تاریخ تفسیر و مفسران
۲۷	روش‌ها و گرایش‌های تفسیری
۲۹	تفسیر ترتیبی ۱
۳۰	تفسیر ترتیبی ۲
۳۱	تفسیر ترتیبی ۳

۳۲	تفسیر ترتیبی ۴
۳۳	تفسیر ترتیبی ۵
۳۴	تفسیر ترتیبی ۶
۳۵	تفسیر ترتیبی ۷
۳۶	تفسیر موضوعی ۱
۳۷	تفسیر موضوعی ۲
۳۸	تفسیر موضوعی ۳
۴۰	تفسیر موضوعی ۴
۴۲	تفسیر موضوعی ۵
۴۴	تفسیر موضوعی ۶
۴۶	علوم قرآنی ۱
۴۸	علوم قرآنی ۲
۴۹	علوم قرآنی ۳
۵۰	علوم قرآنی ۴
۵۲	قرآن کریم و کتاب مقدس یهودیان و مسیحیان
۵۴	آشنایی با مبانی، قواعد و روش‌های کاربردی ترجمه قرآن ۱
۵۶	آشنایی با مبانی، قواعد و روش‌های کاربردی ترجمه قرآن ۲
۵۷	آشنایی با مبانی، قواعد و روش‌های کاربردی ترجمه قرآن ۳
۵۸	متون عربی معاصر ۱
۵۹	متون عربی معاصر ۲
۶۰	روش تحقیق پیشرفته
۶۲	کارورزی و ارائه پژوهش ۱
۶۳	کارورزی و ارائه پژوهش ۲
۶۴	پایان‌نامه

بسمه تعالی

کلیات رشته:

ماده ۱. عنوان:

عنوان، کلیات و برنامه سطح سه (ویژه خواهران) رشته تفسیر و علوم قرآنی است.

ماده ۲. تعریف:

«رشته سطح سه تفسیر و علوم قرآن»، اولین دوره این رشته است که پس از سطح دو (دوره عمومی) آغاز می‌گردد. طلاب در این دوره، مبانی و روش های مختلف تفسیر و علوم قرآن را آموخته و توان تحلیل و بررسی تطبیقی و نیز تدریس و پاسخ‌گویی به نیازهای رایج جامعه در زمینه معارف قرآنی را پیدا می‌کنند و پس از احراز توان علمی، با ارائه پایان‌نامه، موفق به دریافت مدرک سطح سه می‌شوند.

ماده ۳. اهداف:

۱. تعمیق مبانی اعتقادی و ایجاد زمینه تعالی اخلاقی و معنوی؛
۲. ایجاد توان قرآن‌پژوهی در حد تتبع (جمع‌آوری و نتیجه‌گیری) و نقد؛
۳. ایجاد توان تدریس در زمینه تفسیر و علوم قرآن، در مقطع قبلی تحصیلات حوزوی (سطح دو) و مقطع کارشناسی؛
۴. تقویت توان تبلیغ در زمینه معارف قرآنی، به صورت نوشتار و گفتار؛
۵. ایجاد توان پاسخ‌گویی به سؤالات رایج و مورد نیاز جامعه، در زمینه تفسیر و علوم قرآنی؛
۶. آماده سازی استعدادهای برتر به منظور ورود به مقاطع بالاتر؛
۷. ایجاد توان بهره‌گیری از متون فقهی و آشنایی با مبانی استنباط.

ماده ۴. سیاست‌ها:

۱. محیط سازی به منظور تعالی اخلاقی و معنوی طلاب؛
۲. تقویت استقلال فکری و اعتماد به نفس در مسائل علمی؛
۳. تکیه بر آموزش محورها و موضوعات اصلی رشته؛
۴. تأکید بر توسعه آموزش های پژوهش محور؛
۵. تأکید بر بهره‌گیری از روش های کارآمد آموزشی، به ویژه روش مشارکت فعال؛
۶. تأکید بر پویایی برنامه‌های آموزشی، پژوهشی و توجه به نیازهای روز؛
۷. تأکید بر استفاده از متون اساسی، جامع، موجز و کاربردی؛
۸. اهتمام بر درک و به‌کارگیری متون و منابع، در حد دوره؛
۹. تلاش بر معرفی توصیفی منابع محوری و مهم؛
۱۰. تأکید بر نقش محوری زن در تحکیم خانواده، در کلیه امور آموزشی و پژوهشی؛
۱۱. توجه به ویژگی‌های بانوان در برنامه‌های آموزشی، پژوهشی و تربیتی؛
۱۲. شناسایی استعدادهای ویژه، جهت تصدی امور تبلیغ، تدریس، مدیریت و ...

عناوین دروس :

ردیف	عنوان درس	واحد	اهداف آموزشی
۱	فقه ۱ و ۲ و ۳ و ۴	۱۲	شناخت استدلالی مباحث مهم فقه و آشنایی با روش‌های استدلالی فقهی و فلسفه احکام
۲	اصول فقه ۱ و ۲ و ۳ و ۴	۸	شناخت مباحث اصولی مهم و مؤثر
۳	تجزیه و ترکیب	۲	تقویت توان تشخیص و به‌کارگیری قواعد صرف و نحو
۴	عقائد خاصه شیعه ۱ و ۲	۴	تبیین استدلالی عقائد اختصاصی شیعه مانند: امامت، انتظار، تقیه، بدهاء، رجعت، شفاعت، توسل و..
۵	نحو تکمیلی	۳	شناخت ادوات نحوی مهم در فهم قرآن
۶	بلاغت کاربردی ۱ و ۲	۴	تطبیق قواعد و وجوه بلاغی بر آیات قرآن کریم
۷	مفردات قرآن	۲	شناخت ترادف، اشتراک، وجوه و نظایر، لغات دخیل و معناشناسی قرآن
۸	مبانی و قواعد تفسیر قرآن ۱ و ۲	۴	شناخت مبانی و قواعد تفسیر قرآن
۹	تاریخ تفسیر و مفسران	۲	شناخت سیر پیدایش و تطور تفسیر، همراه با شناخت منابع مهم و نیز شناخت مفسران بزرگ
۱۰	روش‌ها و گرایش‌های تفسیری	۲	شناخت روش‌های عقلی، روایی، قرآن به قرآن و ... و شناخت گرایش‌های عرفانی، کلامی، فلسفی، ادبی و ...
۱۱	تفسیر ترتیبی ۱ تا ۷	۱۴	ایجاد توان فهم معنای آیات و وجوه محتمل در آن، بهره‌گیری از کتاب‌های تفسیری و شناخت معارف مهم قرآنی
۱۲	تفسیر موضوعی ۱	۱	آشنایی با چیستی و معانی تفسیر موضوعی و گونه‌های آن
۱۳	تفسیر موضوعی ۲	۲	شناخت سنت‌های الهی حاکم بر جوامع انسانی و جامعه مطلوب از دیدگاه قرآن کریم
۱۴	تفسیر موضوعی ۳	۲	شناخت معارف قرآنی در خصوص نبوت و امامت
۱۵	تفسیر موضوعی ۴	۲	شناخت جایگاه زن و خانواده در قرآن و پاسخ به پرسش‌های مطرح در این زمینه
۱۶	تفسیر موضوعی ۵	۲	تبیین آموزه‌ها و رویکردهای اخلاقی و تربیتی در قرآن
۱۷	تفسیر موضوعی ۶	۲	شناخت معارف قرآنی در خصوص توحید و اسماء و صفات الهی
۱۸	علوم قرآن ۱ تا ۴	۷	شناخت تحلیلی مباحث اعجاز، محکم و متشابه، تحریف ناپذیری و تأویل
۱۹	قرآن کریم و کتاب مقدس یهودیان و مسیحیان	۲	شناخت تطبیقی مباحث مهم قرآن کریم و کتاب مقدس یهودیان و مسیحیان
۲۰	آشنایی با مبانی، قواعد و روش - های کاربردی ترجمه قرآن ۱ تا ۳	۶	شناخت مبانی، قواعد و روش‌های کاربردی ترجمه قرآن
۲۱	متون عربی معاصر ۱ و ۲	۴	ایجاد توان بهره‌گیری از متون عربی و اصطلاحات رایج معاصر در زمینه تفسیر و علوم قرآنی
۲۲	روش تحقیق پیشرفته و کارروزی و ارائه پژوهش ۱ و ۲	۴	شناخت روش‌های مختلف پژوهش و کیفیت بهره‌برداری از منابع در تفسیر و علوم قرآن و به-کارگیری قواعد پژوهشی
۲۳	پایان نامه	۴	ارائه پژوهشی جامع، همراه با نقد و بررسی و تتبع کافی در موضوعات تفسیر و علوم قرآنی
	جمع واحد	۹۵	

فقه ۱

شناسه درس: ۳۰۲۱۳۰۱

تعداد واحد: ۳

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: شناخت استدلالی مباحث مهم فقه و آشنایی با روشهای استدلال فقهی
ارزشیابی: ۱۵ نمره به امتحان پایانی، ۲ نمره به فعالیت کلاسی و ۳ نمره به امتحان میانی اختصاص دارد.

سرفصل:

اجاره، ضمان، مضاربه، قرض، ودیعه، وقف

متن درسی: دروس تمهیدیه فی الفقه الاستدلالی، تألیف باقر ایروانی

منابع:

۱. الروضة البهية فی شرح اللمعة الدمشقية، شهید ثانی
۲. مسالك الافهام إلى تنقیح شرایع الإسلام، شهید ثانی
۳. شرایع الاسلام فی مسائل الحلال و الحرام، محقق حلی
۴. فقه الامام الصادق علیه السلام، محمد جواد مغنیه

فقه ۲

شناسه درس: ۳۰۲۱۳۰۲

تعداد واحد: ۳

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: شناخت استدلالی مباحث مهم فقه و آشنایی با روشهای استدلال فقهی

ارزشیابی: ۱۵ نمره به امتحان پایانی، ۲ نمره به فعالیت کلاسی و ۳ نمره به امتحان میانی اختصاص دارد.

سرفصل:

قضا، شهادت، اقرار

متن درسی: دروس تمهیدیه فی الفقه الاستدلالی، تألیف باقر ایروانی

منابع:

- ۱- الروضة البهیة فی شرح اللمعة الدمشقیة، شهید ثانی
- ۲- مسالک الافهام إلى تنقیح شرایع الإسلام، شهید ثانی
- ۳- شرایع الاسلام فی مسائل الحلال و الحرام، محقق حلی
- ۴- فقه الامام الصادق علیه السلام، محمد جواد مغنیه

فقه ۳

شناسه درس: ۳۰۲۱۳۰۳

تعداد واحد: ۳

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: شناخت استدلالی مباحث مهم فقه و آشنایی با روشهای استدلال فقهی

ارزشیابی: ۱۵ نمره به امتحان پایانی، ۲ نمره به فعالیت کلاسی و ۳ نمره به امتحان میانی اختصاص دارد.

سرفصل:

لقطه، اطعمه و اشربه، ارث

متن درسی: دروس تمهیدیه فی الفقه الاستدلالی، تألیف باقر ایروانی

منابع:

۱. الروضة البهية فی شرح اللمعة الدمشقية، شهید ثانی
۲. مسالك الافهام إلى تنقيح شرايع الإسلام، شهید ثانی
۳. شرايع الاسلام فی مسائل الحلال و الحرام، محقق حلی
۴. فقه الامام الصادق علیه السلام، محمد جواد مغنیه

فقه ۴

شناسه درس: ۳۰۲۱۳۰۴

تعداد واحد: ۳

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: شناخت استدلالی مباحث مهم فقه و آشنایی با روشهای استدلال فقهی

ارزشیابی: ۱۵ نمره به امتحان پایانی، ۲ نمره به فعالیت کلاسی و ۳ نمره به امتحان میانی اختصاص دارد.

سرفصل:

انفال و مشترکات، حدود، دیات (به استثنای بحث «مقادیرالديات» تا ابتدای بحث «من احکام القتل»)

متن درسی: دروس تمهیدیه فی الفقه الاستدلالی، تألیف باقر ایروانی

منابع:

۱. الروضة البهية فی شرح اللمعة الدمشقية، شهید ثانی
۲. مسالک الافهام إلى تنقیح شرایع الإسلام، شهید ثانی
۳. شرایع الاسلام فی مسائل الحلال و الحرام، محقق حلی
۴. فقه الامام الصادق علیه السلام، محمد جواد مغنیه

اصول فقه ۱

شناسه درس: ۳۰۲۱۴۰۱

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: شناخت مباحث اصولی مهم و مؤثر

ارزشیابی: ۱۴ نمره به امتحان پایانی، ۲ نمره به فعالیت کلاسی و ۴ نمره به امتحان شفاهی اختصاص دارد.

سرفصل:

الف) کلیات: تعریف، موضوع، فائده و مسائل علم اصول

ب) مباحث الفاظ

۱. وضع و مباحث آن

۲. استعمال حقیقی و مجازی

۳. علائم حقیقت و مجاز

۴. ترادف و اشتراک

۵. حقیقت شرعیه

۶. صحیح و اعم

۷. مشتق

۸. مفاهیم

متن درسی: اصول الفقه، مرحوم مظفر (ره)

محدوده: از اول کتاب تا اول عام و خاص (به استثناء اوامر و نواهی)

منابع:

۱. کفایة الاصول، محمد کاظم آخوند خراسانی

۲. فرائد الاصول (الرسائل)، شیخ مرتضی انصاری

۳. دروس فی علم الاصول الحلقة الثالثة، شهید سید محمد صدر

۴. تمهید القواعد الأصولیة و العربیة لتفریح قواعد الأحکام الشرعیة، شهید ثانی

اصول فقه ۲

شناسه درس: ۳۰۲۱۴۰۲

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: شناخت مباحث اصولی مهم و مؤثر

ارزشیابی: ۱۴ نمره به امتحان پایانی، ۲ نمره به فعالیت کلاسی و ۴ نمره به امتحان شفاهی اختصاص دارد.

سرفصل:

۱. عام و خاص
۲. مطلق و مقید
۳. مجمل و مبین

متن درسی: اصول الفقه، مرحوم مظفر (ره)

محدوده: از اول عام و خاص تا پایان مجمل و مبین

منابع:

۱. کفایة الاصول، محمد کاظم آخوند خراسانی
۲. فرائد الاصول (الرسائل)، شیخ مرتضی انصاری
۳. دروس فی علم الاصول الحلقة الثالثة، شهید سید محمد صدر
۴. تمهید القواعد الاصولیة و العربیة لتفریح قواعد الأحکام الشرعیة، شهید ثانی

اصول فقه ۳

شناسه درس: ۳۰۲۱۴۰۳

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: شناخت مباحث اصولی مهم و مؤثر

ارزشیابی: ۱۴ نمره به امتحان پایانی، ۲ نمره به فعالیت کلاسی و ۴ نمره به امتحان شفاهی اختصاص دارد.

سرفصل:

مباحث حجت:

- ❖ مباحث مقدماتی
  - موضوع این بحث
  - معنای حجت
  - مدلول کلمه اماره و ظن معتبر
  - ظن نوعی
  - اماره و اصل عملی
  - معیار حجیت اماره
  - ذاتی بودن حجیت علم
  - جایگاه حجیت اماره
  - ظن خاص و ظن مطلق
- ❖ قرآن کریم و نسخ آن
- ❖ سنت
  - فعل و تقریر معصوم
  - خبر متواتر
  - خبر واحد
- ❖ دلیل عقلی

متن درسی: اصول الفقه، مرحوم مظفر (ره)

محدوده: از اول «المقصد الثالث: مباحث الحجّة» تا اول «الباب الخامس: حجیة الظواهر (به استثناء: ۱. مباحث مقدمات دلیل انسداد تا ابتدای کتاب العزیر ۲. مبحث دلیل حجیت خبر الواحد من الاجماع ۳. بحث الباب الثالث الاجماع)

منابع:

۱. کفایة الاصول، محمد کاظم آخوند خراسانی
۲. فرائد الاصول (الرسائل)، شیخ مرتضی انصاری
۳. دروس فی علم الاصول الحلقة الثالثة، شهید سید محمد صدر
۴. تمهید القواعد الاصولیة و العربیة لتفریع قواعد الأحکام الشرعیة، شهید ثانی

اصول فقه ۴

شناسه درس: ۳۰۲۱۴۰۴

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: شناخت مباحث اصولی مهم و مؤثر

ارزشیابی: ۱۴ نمره به امتحان پایانی، ۲ نمره به فعالیت کلاسی و ۴ نمره به امتحان شفاهی اختصاص دارد.

سرفصل:

حجیت ظواهر و تعادل و تراجم

متن درسی: اصول الفقه، مرحوم مظفر(ره)

محدوده: از ابتدای الباب الخامس حجية الظواهر تا پایان بحث تعادل و تراجم به استثنای مباحث: الشهره، السيره، القياس

منابع:

۱. کفایة الاصول، محمد کاظم آخوند خراسانی
۲. فرائد الاصول (الرسائل)، شیخ مرتضی انصاری
۳. دروس فی علم الاصول الحلقة الثالثة، شهید سید محمد صدر
۴. تمهید القواعد الاصولیة و العربیة لتفريع قواعد الأحكام الشرعیة، شهید ثانی

تجزیه و ترکیب

شناسه درس: ۳۰۲۱۱۰۱

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری - عملی

پیش نیاز: ندارد

هدف: تقویت توان تشخیص و به‌کارگیری قواعد صرف و نحو

ارزشیابی: ۵ نمره به فعالیت‌های کلاسی، ۵ نمره به کار عملی طلاب (تجزیه و ترکیب صفحاتی - با تعیین استاد- از قرآن کریم، نهج‌البلاغه یا عبارات مشکل) و ۱۰ نمره دیگر به امتحان پایانی اختصاص دارد. امتحان پایانی از متنی غیر از متن داده شده در کار عملی طلاب باشد.

سرفصل:

- اهمیت تجزیه و ترکیب و نقش آن در ترجمه و تفسیر قرآن کریم
- مفهوم‌شناسی تجزیه و بیان عناصر مؤثر در تجزیه فعل، اسم معرب، اسم مبنی و حرف
- مفهوم‌شناسی ترکیب و بیان عناصر مؤثر در ترکیب کلمه و جمله
- اقسام ترکیب (موضوعی و غیر موضوعی، جدولی و غیر جدولی (تشریحی)، یک وجهی و چند وجهی)

متن درسی: ----

توضیحات:

شایسته است اساتید محترم ابتدا در ۳ یا ۴ جلسه چهار بند فوق را یادآوری نموده و بعد برای هر جلسه آیاتی از قرآن را مشخص کرده و از همه طلاب بخواهند که آن را تجزیه و ترکیب و ترجمه نمایند و در کلاس از آنها سوال نموده و کار عملی آنها را ارزیابی کنند.

منابع:

۱. الجدول فی اعراب القرآن، محمود صافی
۲. اعراب القرآن الکریم و بیانه، محیی‌الدین درویش
۳. اعراب القرآن المنسوب الی الزجاج، تحقیق: ابراهیم ابیاری
۴. تفسیر کشاف، محمود زمخشری
۵. جوامع الجامع، فضل بن حسن طبرسی
۶. مغنی اللیبیب، ابن هشام انصاری

عقائد خاصه شيعه ۱

شناسه درس: ۳۰۲۱۶۰۱

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: پاسخگویی به برخی از شبهات در زمینه عقائد خاصه شيعه

ارزشیابی: ۲۰ نمره به امتحان پایانی اختصاص دارد.

سرفصل :

- جایگاه امامت (ولایت و ضرورت وجود امام، عصمت امام، علم امام)
- اهل بیت (مقام مرجعیت علمی، محبت و مودت آنان و عزاداری برای آنها)
- غیبت، فلسفه و حکمت آن، انتظار، فوائد و آثار آن
- غیبت (غیبت صغری و کبری، رهبری امت در عصر غیبت)
- شبهات پیرامون مهدویت

متن درسی: درس فی العقائد الخاصه بالشيعه الاماميه، مهدی فرمانیان

منابع:

۱. آئین و هابیت، جعفر سبحانی تبریزی
۲. الشيعه فی موكب التاريخ: دراسة موضوعية فی منشاء الشيعه فی ضوء الكتاب و السنه و التاريخ، جعفر سبحانی
۳. اضواء علی عقائد الشيعه الاماميه و تاريخهم، جعفر سبحانی تبریزی
۴. الفوائد البهيئه فی شرح عقائد الاماميه، محمد جميل حمود
۵. نفحات الازهار فی خلاصه عبقات الانوار لعلم الحجة، سيد حامد حسين كهنوی، تلخیص و ترجمه: علی حسینی میلانی
۶. المراجعات: رسائل متبادلہ بین العلمین سلیم البشری و شرف الدین عاملی
۷. النص والاجتهاد، عبدالحسین شرف الدین ترجمه (با عنوان اجتهاد در مقابل نص): علی دوانی

عقائد خاصه شيعه ۲

شناسه درس: ۳۰۲۱۶۰۲

تعداد واحد: ۲

پیش نیاز: ندارد

نوع واحد: نظری

هدف: پاسخگویی به برخی از شبهات در زمینه عقائد خاصه شيعه

ارزشیابی: ۲۰ نمره به امتحان پایانی اختصاص دارد.

سرفصل:

- توحید عبادی و شبهات مربوط به آن (سجده بر مهر، توسل، شفاعت، زیارت قبور معصومین، لمس و بوسیدن ضریح آن‌ها، و استشفاء به تربت امام حسین علیه السلام)؛
- بداء؛
- تقیه؛
- رجعت؛
- غلو؛
- مرجعیت و اجتهاد؛
- اتحاد امت اسلامی؛
- عداله صحابی؛

متن درسی: دروس فی العقائد الخاصه بالشيعه الاماميه، مهدي فرمانیان

منابع:

۱. آئین و هابیت، جعفر سبحانی تبریزی
۲. الشيعه فی موكب التاريخ: دراسة موضوعية فی منشاه الشيعه فی ضوء الكتاب و السنه و التاريخ، جعفر سبحانی
۳. اضواء علی عقائد الشيعه الاماميه و تاريخهم، جعفر سبحانی تبریزی
۴. الفوائد البهييه فی شرح عقائد الاماميه، محمد جميل حمود
۵. نفحات الازهار فی خلاصه عبقات الانوار لعلم الحجة، سيد حامد حسين كهنوي، تلخيص و ترجمه: علی حسینی میلانی
۶. المراجعات: رسائل متبادله بين العلمين سليم البشري و شرف الدين عاملي
۷. النص و الاجتهاد، عبدالحسين شرف الدين ترجمه (با عنوان اجتهاد در مقابل نص): علی دوانی

نحو تکمیلی

شناسه درس: ۳۰۲۱۱۰۸

تعداد واحد: ۳

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: شناخت ادوات نحوی مهم در فهم قرآن

ارزشیابی: ۱۳ نمره به امتحان پایانی، ۴ نمره به فعالیت کلاسی و ۳ نمره به امتحان میانی اختصاص دارد.

سرفصل:

آشنایی با ادوات نحوی مهم در فهم قرآن مجید و متون تخصصی عربی، شامل: همزه، اذ، اذا، ال، الا، إلی، الان، الی، اللهم، ام، امّا، إمّا، إن، أن، ائی، او، اولی، ای، ایان، این، باء، بل، بلی، بیس، بین، تاء، تبارک، تعالی، ثم، ثمّ، جعل، حاشا، حتّی، حیث، دون، ذو، رویداء، ربّ، س، سوف، سواء، ساء، سبحان، ظنّ، علی، عن، عسی، عند، غیر، فاء، کاف، کاد، کان، کأنّ، کأین، کلّ، کما، کلا و کلتا، کلا، کی، کیف، لام، لا، لات، لکنّ، لکن، لدی و لدن، لعلّ، لم، لَمّا، لن، لو، لولا، لوما، لیت، لیس، ما، ماذا، متی، مع، مِن، مَن، مهما، نعم، نِعَم، هاء هل، هیت، هیهات، واو، ویل، یا.

متن درسی: متن عربی نوع چهلم الاتقان فی علوم القرآن، سیوطی

توضیحات:

۱- شایسته است اساتید محترم در آغاز این درس در دو یا سه جلسه دور نمایی از بحث حروف را مشابه آنچه که در آخر کتاب مبادی العریبه آمده ارائه نمایند.

۲- طلاب جهت انجام تحقیق یکی از دو موضوع زیر را انتخاب نمایند:

الف: استخراج مفردات یک حزب از قرآن و تحلیل آنها از نظر معنی و موقعیت اعرابی و ...
ب: انتخاب یکی از حروف مهم مثلاً همزه و بررسی مباحث مربوط به آن در یک جزء قرآن

منابع:

۱. مغنی اللیب ابن هشام انصاری
۲. مغنی الادیب
۳. البرهان فی علوم القرآن بدرالدین زرکشی، جلد ۲ و ۳
۴. اتقان در علوم قرآن، جلد دوم (نقش ادوات نحوی در تفسیر قرآن) سید محمود طیب حسینی
۵. حروف معانی، سید محمد رادمنش

بلاغت کاربردی ۱

شناسه درس: ۳۰۲۱۱۰۶

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری - عملی

پیش نیاز: ندارد

هدف: تطبیق قواعد و وجوه بلاغی بر آیات قرآن کریم

ارزشیابی: ۱۰ نمره به فعالیت کلاسی و ۱۰ نمره دیگر به امتحان پایانی اختصاص دارد.

سرفصل:

○ معانی

- احوال مسند إليه
- احوال مسند
- احوال متعلقات فعل
- قصر
- انشاء
- فصل و وصل
- ایجاز، اطناب و مساوات

روش اجرا:

استاد، در هر جلسه به ترتیب، قواعدی را که کاربرد بیشتری در قرآن دارند، با تأکید بر نقش آن در تفسیر، به اختصار توضیح می‌دهد و چند نمونه قرآنی از کتاب‌های معانی و بیان، و تفاسیری مثل کشاف، جوامع و بیضاوی ارائه می‌دهد و نکات تفسیری قابل استفاده از این قواعد را توضیح می‌دهد و از طلاب می‌خواهد که برای هر کدام از این قواعد، مثلاً ده نمونه قرآنی دیگر با توضیح لازم، ارائه دهند. بحث باید به صورتی ارائه شود که همه مباحث بلاغی فوق، تمرین شود.

متن درسی: -----

منابع:

۱. اسالیب البیان فی القرآن، سید جعفر حسینی
۲. اسالیب المعانی فی القرآن، سید جعفر حسینی
۳. اسالیب البدیع فی القرآن، سید جعفر حسینی
۴. الاتقان از النوع الثانی و الخمسون تا النوع التاسع و الخمسون، سیوطی
۵. تهذیب البلاغه، عبدالهادی الفضلی
۶. جواهر البلاغه، احمد هاشمی

۷. علوم بلاغت و اعجاز قرآن، دکتر یدالله نصیریان
۸. در قلمرو بلاغت قرآن، محمد علوی مقدم
۹. دلائل الاعجاز فی علم المعانی، علی بن محمد جرجانی
۱۰. تلخیص البیان فی مجازات القرآن، سید رضی
۱۱. کرانه‌ها، حسن عرفان

تفسیر و علوم قرآنی - سطح سه

بلاغت کاربردی ۲

شناسه درس: ۳۰۲۱۱۰۷

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری - عملی

پیش نیاز: ندارد

هدف: تطبیق قواعد و وجوه بلاغی بر آیات قرآن کریم

ارزشیابی: ۱۰ نمره به فعالیت کلاسی و ۱۰ نمره دیگر به امتحان پایانی اختصاص دارد.

سرفصل:

○ بیان

- تشبیه
- حقیقت و مجاز
- استعاره
- کنایه

○ بدیع

- محسنات معنوی
- محسنات لفظی

روش اجرا:

استاد، در هر جلسه به ترتیب، قواعدی از بیان و بدیع را که کاربرد بیشتری در قرآن دارند، با تأکید بر نقش آن در تفسیر، به اختصار توضیح می‌دهد و چند نمونه قرآنی از کتاب‌های معانی و بیان، و تفاسیری مثل کشاف، جوامع و بیضاوی ارائه می‌دهد و نکات تفسیری قابل استفاده از این قواعد را توضیح می‌دهد و از طلاب می‌خواهد که برای هر کدام از این قواعد، مثلاً ده نمونه قرآنی دیگر با توضیح لازم، ارائه دهند. بحث باید به صورتی ارائه شود که همه مباحث بلاغی، تمرین شود.

متن درسی: -----

توضیحات: امتحان پایانی می‌تواند از کل قرآن باشد.

منابع:

۱. اسالیب البیان فی القرآن، سید جعفر حسینی
۲. اسالیب المعانی فی القرآن، سید جعفر حسینی
۳. اسالیب البدیع فی القرآن، سید جعفر حسینی
۴. الاتقان از النوع الثانی و الخمسون تا النوع التاسع و الخمسون، سیوطی
۵. تهذیب البلاغۃ، عبدالهادی الفضلی

۶. جواهر البلاغة، احمد هاشمی
۷. علوم بلاغت و اعجاز قرآن، دکتر یدالله نصیریان
۸. در قلمرو بلاغت قرآن، محمد علوی مقدم
۹. دلائل الاعجاز فی علم المعانی، علی بن محمد جرجانی
۱۰. تلخیص البیان فی مجازات القرآن، سید رضی
۱۱. کرانه‌ها، حسن عرفا

تفسیر و علوم قرآنی - سطح سه

مفردات قرآن

شناسه درس: ۳۰۲۱۲۱۹

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: شناخت مترادف، اشتراک، وجوه و نظائر، لغات دخیل و معناشناسی قرآن
ارزشیابی: ۳ نمره به فعالیت کلاسی و ۱۷ نمره به امتحان پایانی اختصاص دارد.

سرفصل:

- مباحث نظری:
  - ضرورت، تاریخچه و کتاب‌شناسی مفردات قرآن
  - ارتباط دانش مفردات با دیگر شاخه‌های علم لغت، مثل فقه اللغة، غریب القرآن و ...
  - بیان دیدگاه‌ها درباره لغت قرآن
  - لغات دخیل در قرآن
  - وجوه و نظائر در قرآن
  - مترادف و اشتراک در قرآن
  - نقش مفردات در ترجمه و تفسیر قرآن
- واژه‌شناسی:
  - واژه‌های خداشناسی (فاطر، الله، عزیز، سبحان، رحمت، قیوم و ...)
  - واژه‌های پیامبرشناسی (نبی، رسول، هدی، بشری، انذار، وحی، بعثت، نزول و ...)
  - واژه‌های معادشناسی (حشر، قیامت، برزخ، ساعه، ثواب، اجر و ...)
  - واژه‌های انسان‌شناسی (بشر، انسان، نفس، روح، عقل، قلب، فؤاد و ...)
  - واژه‌های اخلاقی (توبه، حب، خشیت، خوف، تزکیه، اخلاص، اسراف، ایمان، فسق، اثم و ...)
  - واژه‌های سیاسی اجتماعی (عدل، ظلم، صلح، ولایت، حج، قتل، عهد و ...)

متن درسی:

درآمدی بر دانش مفردات قرآن، آقای طیب حسینی

منابع:

۱. المعجم فی فقه لغة القرآن و سرّ بلاغة، محمد واعظ زاده خراسانی
۲. التحقيق فی کلمات القرآن، حسن مصطفوی
۳. واژه‌شناسی قرآن مجید، غلامعلی همائی
۴. المفردات فی غریب القرآن، راغب اصفهانی
۵. معارف قرآن، محمدتقی مصباح یزدی
۶. قاموس قرآن، علی‌اکبر قرشی
۷. وجوه القرآن، ابو عبدالرحمان الحیری النیسابوری
۸. مفردات قرآن، حمید محمدی

مبانی و قواعد تفسیر قرآن

شناسه درس: ۳۰۲۱۲۲۴

تعداد واحد: ۴

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: شناخت مبانی و قواعد تفسیر قرآن

ارزشیابی: ۱۴ نمره به امتحان پایانی، ۳ نمره به فعالیت کلاسی و ۳ نمره به امتحان میانی اختصاص دارد.

سرفصل:

- مفهوم‌شناسی: مبانی، اصول، قواعد، روش، گرایش، سبک
- ضرورت، پیشینه و کتابشناسی
- اقسام مبانی تفسیر
  - مبانی صدوری و دلالی
  - مبانی اصلی و فرعی
- مبانی صدوری
  - وحیانی بودن قرآن (و الفاظ قرآن)
  - عدم وقوع خطا در وحی
  - مصونیت پیامبر از خطا در اخذ و ابلاغ وحی
  - تحریف‌ناپذیری قرآن
- مبانی دلالی
  - امکان فهم قرآن
  - زبان قرآن
  - مخاطبان قرآن (عام یا خاص)
  - استقلال دلالی قرآن
  - لایه‌های معنایی قرآن
  - عصری بودن فهم قرآن
  - حجیت ظواهر قرآن
  - شأن نزول آیات
- مفهوم‌شناسی «قواعد تفسیر» و واژه‌های همسو (مبانی، مبادی، اصول، ضوابط و ...)
- اهمیت و ضرورت شناخت قواعد تفسیر (دلایل مورد نیاز به قواعد)
- تاریخچه بحث قواعد تفسیر قرآن
- کتاب‌شناسی بحث قواعد تفسیر قرآن

- قواعد عام تفسیر قرآن
  - قواعد عام تفسیر ۱ (قواعد مشترک میان تفسیر با اصول فقه و فقه)
  - قواعد عام تفسیر ۲ (قواعد مشترک میان تفسیر با ادبیات و لغت)
  - قواعد عام تفسیر ۳ (قواعد مشترک میان تفسیر با علوم قرآن)
- قواعد خاص تفسیر قرآن
  - قاعده سیاق
  - قاعده جری و تطبیق
  - قاعده ممنوعیت کاربرد اسرائیلیات و تفسیر به رأی
  - قاعده پیوستگی و تناسب میان آیات
  - قاعده عدم مخالفت تفسیر با قرآن و سنت قطعی
  - قاعده عدم مخالفت تفسیر با عقل قطعی
  - قاعده ضرورت ارجاع متشابه به محکمت قرآن

متن درسی: -----

متون محوری:

منطق تفسیر قرآن ۱ (مبانی و قواعد تفسیر قرآن)، محمدعلی رضائی اصفهانی
 روش‌شناسی تفسیر قرآن، علی‌اکبر بابائی، غلامعلی عزیزی کیا و مجتبی روحانی‌راد، زیر نظر: محمود رجبی

منابع:

۱. مقدمه فی اصول التفسیر، ابن تیمیه
۲. الاصول الاصلیه، فیض کاشانی
۳. قرآن‌شناسی، مصباح یزدی
۴. مبانی تفسیر قرآن، سید رضا مودب
۵. مبانی و روش‌های تفسیری، محمدکاظم شاکر
۶. مبانی، اصول و روش تفسیری ملاصدرا، مجید فلاح‌پور
۷. منطق تفسیر قرآن (۱) مبانی و قواعد تفسیر قرآن، محمدعلی رضایی اصفهانی
۸. روش‌شناسی تفسیر قرآن، دفتر همکاری حوزه و دانشگاه
۹. بازخوانی مبانی تفسیر قرآن، سید محمدرضا صفوی
۱۰. ظاهرگرایی در فهم قرآن، محمدحسن محمدی مظفر
۱۱. مبانی کلامی اجتهاد، هادوی
۱۲. قواعد التفسیر لدى الشیعۀ و السنۀ، محمد فاکر میبدی
۱۳. قواعد التفسیر جمعا و دراسة، خالد بن عثمان السبت
۱۴. اصول التفسیر و قواعدہ، خالد عبد الرحمن العک

۱۵. روش شناسی قرآن، محمود رجبی
۱۶. دایرة المعارف قرآن، جلد ۸ مدخل تفسیر
۱۷. مقدمه فی اصول التفسیر، ابن تیمیہ

تفسیر و علوم قرآنی - سطح سه

تاریخ تفسیر و مفسران

شناسه درس: ۳۰۲۱۸۰۱

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: شناخت سیر پیدایش و تطور تفسیر، همراه با شناخت منابع مهم و نیز شناخت مفسران بزرگ

ارزشیابی: ۲۰ نمره به امتحان پایانی اختصاص دارد.

سرفصل:

- کلیات
  - مفهوم شناسی «تفسیر»، «تاریخ تفسیر»، «تاریخ مفسران»
  - اهمیت و ضرورت شناخت تاریخ تفسیر و مفسران
  - ادبیات موضوع
- ادوار تفسیر
  - قرن اول تا سوم (پیدایش، شکل گیری و گسترش)
    - تفسیر در عصر پیامبر صلی الله علیه وآله وسلم (ویژگی های تفسیر پیامبر صلی الله علیه وآله وسلم و حجم تفاسیر برجای مانده از پیامبر صلی الله علیه وآله وسلم)
    - تفسیر اهل بیت علیهم السلام
    - تفسیر در عصر صحابه (ویژگی ها و مفسران برجسته)
    - تفسیر در عصر تابعین (ویژگی ها و مفسران برجسته)
  - قرن چهارم (طبقه بندی علوم کلامی)
  - قرن پنجم (درخشش دانش کلامی)
  - قرن ششم (پدیدار شدن گرایش ها و روش های تفسیری)
  - قرن هفتم و هشتم و نهم (تنوع در تفسیر)
  - قرن دهم و یازدهم و دوازدهم (گسترش اخباری گری در شیعه و حاشیه و تعلیقه نویسی)
  - قرن سیزدهم (رکود در تفسیر)
  - قرن چهاردهم و پانزدهم (نهضت علمی جدید در پاسخ به شبهات عصری)

متن درسی: آشنایی با تاریخ تفسیر و مفسران، آقای علوی مهر

منابع:

۱. التفسیر و المفسرون، محمدحسین ذهبی
۲. طبقات مفسران شیعه، عبدالرحیم عقیقی بخشایشی
۳. تاریخ تفسیر قرآن، علی اکبر بابائی
۴. آشنائی با تفاسیر قرآن و مفسران، رضا استادی
۵. تاریخ تفسیر، عبدالوهاب طالقانی
۶. تفسیر التابعین، محمد بن عبدالله خضیری
۷. دایرة المعارف قرآن، ج ۸، مدخل تفسیر

روش ها و گرایش های تفسیری

شناسه درس: ۳۰۲۱۲۳۱

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: شناخت روش های عقلی، روایی، قرآن به قرآن و ... و شناخت گرایش های عرفانی، کلامی، فلسفی، ادبی و .....

ارزشیابی: ۲۰ نمره به امتحان پایانی اختصاص دارد.

سرفصل:

- کلیات
  - مفهوم شناسی «روش تفسیری» و «گرایش تفسیری» و واژگان همسو (مکتب، مذهب، اسلوب، اتجاه، لون و ...)
  - اهمیت و ضرورت شناخت روش ها و گرایش های تفسیر
  - تاریخچه بحث روش ها و گرایش های تفسیر (پیدایش و نگارش)
- روش های تفسیر قرآن
  - تفسیر نقلی
    - قرآن به قرآن (مفهوم شناسی، پیشینه، نقد و بررسی دیدگاه موافقان و مخالفان، مهمترین تفاسیر قرآن به قرآن و گونه های تفسیر قرآن به قرآن)
    - قرآن به سنت (مفهوم شناسی، پیشینه، نقد و بررسی دیدگاه موافقان و مخالفان، مهمترین تفاسیر قرآن به سنت و گونه های تفسیر قرآن به سنت)
  - تفسیر غیر نقلی
    - تفسیر عقلی (مفهوم شناسی، پیشینه، نقد و بررسی دیدگاه موافقان و مخالفان، مهمترین تفاسیر عقلی و گونه های تفسیر عقلی)
    - تفسیر شهودی (مفهوم شناسی، پیشینه، نقد و بررسی دیدگاه موافقان و مخالفان، مهمترین تفاسیر شهودی و گونه های تفسیر شهودی)
    - تفسیر جامع (مفهوم شناسی، پیشینه، نقد و بررسی دیدگاه موافقان و مخالفان، مهمترین تفاسیر جامع و گونه های تفسیر جامع)

متن درسی: مکاتب تفسیری (ج ۱ و ۲)، علی اکبر بابائی

منابع:

۱. منطق تفسیر قرآن ۲ (روش ها و گرایش های تفسیر قرآن)، محمدعلی رضایی اصفهانی
۲. المناهج التفسیریة، جعفر سبحانی
۳. المنهج الاثری فی تفسیر القرآن الکریم، هدی جاسم ابو طبره
۴. بحوث فی اصول التفسیر و مناهجها، فهد رومی
۵. المنهاج التفسیریة عند الشیعة و السنة، محمدعلی اسدی نسب
۶. مبانی و روش های تفسیری، محمد کاظم شاکر

۷. روش های تفسیر قرآن، سید رضا مودب
۸. روش ها و گرایش های تفسیری، حسین علوی مهر
۹. روش شناسی تفسیر قرآن، محمود رجیبی
۱۰. اتجاهات التفسیر فی القرآن الرابع عشر، فهد رومی
۱۱. گرایش های تفسیری در میان مسلمانان، ایگناس گلدزیهر، ترجمه سید ناصر طباطبائی
۱۲. دایرة المعارف قرآن، ج ۸، مدخل تفسیر

تفسیر و علوم قرآنی - سطح سه

تفسیر ترتیبی ۱

شناسه درس: ۳۰۲۱۲۰۱

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: ایجاد توان فهم معنای آیات و وجوه محتمل در آن، بهره‌گیری از کتابهای تفسیری و شناخت معارف مهم قرآنی
ارزشیابی: ۳ نمره به فعالیت کلاسی و ۱۷ نمره به امتحان پایانی اختصاص دارد.

سرفصل:

تعدادی از آیات سوره آل عمران (به انتخاب استاد به میزان ۲ واحد درسی) از دو تفسیر روض الجنان و تفسیر نمونه

متن درسی:

۱. تفسیر نمونه، ناصر مکارم شیرازی و جمعی از نویسندگان
۲. روض الجنان و روح الجنان فی تفسیرالقران، ابوالفتوح رازی

منابع:

۱. التبیان فی تفسیر القرآن، شیخ طوسی
۲. مجمع البیان فی تفسیر القرآن، فضل بن حسن طبرسی
۳. کنز الدقائق و بحر الغرائب، میرزا محمد مشهدی
۴. المیزان فی تفسیر القرآن، سید محمد حسین طباطبائی
۵. التفسیر الاثری الجامع، محمد هادی معرفت
۶. الصافی، محسن فیض کاشانی
۷. الکاشف، محمد جواد مغنیه
۸. آلاء الرحمن فی تفسیر القرآن، محمد جواد بلاغی
۹. تفسیر عاملی، ابراهیم عاملی، تصحیح: علی اکبر غفاری
۱۰. مخزن العرفان، نصرت امین
۱۱. الکشاف عن حقایق التنزیل و عیون الأقاویل، جارالله زمخشری
۱۲. جوامع الجامع، فضل بن حسن طبرسی

تفسیر تریبی ۲

شناسه درس: ۳۰۲۱۲۰۲

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: ایجاد توان فهم معنای آیات و وجوه محتمل در آن، بهره‌گیری از کتبه‌های تفسیری و شناخت معارف مهم قرآنی
ارزشیابی: ۳ نمره به فعالیت کلاسی و ۱۷ نمره به امتحان پایانی اختصاص دارد.

سرفصل:

تعدادی از آیات سوره‌های مؤمنون و انبیاء (به انتخاب استاد به میزان ۲ واحد درسی) از دو تفسیر مخزن العرفان و تفسیر صافی

متن درسی:

۱. مخزن العرفان، نصرت امین
۲. الصافی، محسن فیض کاشانی

منابع:

۱. التبیان فی تفسیر القرآن، شیخ طوسی
۲. روض الجنان و روح الجنان فی تفسیر القرآن، ابوالفتوح رازی
۳. مجمع البیان فی تفسیر القرآن، فضل بن حسن طبرسی
۴. کنز الدقائق و بحر الغرائب، میرزا محمد مشهدی
۵. المیزان فی تفسیر القرآن، سید محمد حسین طباطبائی
۶. التفسیر الاثری الجامع، محمدهادی معرفت
۷. الکاشف، محمد جواد مغنیه
۸. آلاء الرحمن فی تفسیر القرآن، محمد جواد بلاغی
۹. تفسیر عاملی، ابراهیم عاملی، تصحیح: علی اکبر غفاری
۱۰. الکشاف عن حقایق التنزیل و عیون الأقاویل، جارالله زمخشری
۱۱. جوامع الجامع، فضل بن حسن طبرسی

تفسیر ترقییبی ۳

شناسه درس: ۳۰۲۱۲۰۳

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: ایجاد توان فهم معنای آیات و وجوه محتمل در آن، بهره‌گیری از کتابهای تفسیری و شناخت معارف مهم قرآنی

ارزشیابی: ۳ نمره به فعالیت کلاسی و ۱۷ نمره به امتحان پایانی اختصاص دارد.

سرفصل: تعدادی از آیات سوره‌های قصص و طه (به انتخاب استاد به میزان ۲ واحد درسی) از دو تفسیر نورالثقلین و تفسیر بیضاوی

متن درسی:

۱. تفسیر نورالثقلین، عبد علی بن جمعه هویزی

۲. انوار التنزیل و ابزار التاویل، عبدالله بن عمر بیضاوی

منابع:

- ۱- التبیان فی تفسیر القرآن، شیخ طوسی
- ۲- روض الجنان و روح الجنان فی تفسیرالقران، ابوالفتوح رازی
- ۳- مجمع البیان فی تفسیر القرآن، فضل بن حسن طبرسی
- ۴- کنز الدقائق و بحر الغرائب، میرزا محمد مشهدی
- ۵- المیزان فی تفسیر القرآن، سید محمد حسین طباطبائی
- ۶- التفسیر الاثری الجامع، محمدهادی معرفت
- ۷- الصافی، محسن فیض کاشانی
- ۸- الکاشف، محمد جواد مغنیه
- ۹- آلاء الرحمن فی تفسیر القرآن، محمد جواد بلاغی
- ۱۰- تفسیر عاملی، ابراهیم عاملی، تصحیح: علی اکبر غفاری
- ۱۱- مخزن العرفان، نصرت امین
- ۱۲- الکشاف عن حقایق التنزیل و عیون الأقاویل، جارالله زمخشری
- ۱۳- جوامع الجامع، فضل بن حسن طبرسی

تفسیر ترقیبی ۴

شناسه درس: ۳۰۲۱۲۳۲

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: ایجاد توان فهم معنای آیات و وجوه محتمل در آن، بهره‌گیری از کتابهای تفسیری و شناخت معارف مهم قرآنی
ارزشیابی: ۳ نمره به فعالیت کلاسی و ۱۷ نمره به امتحان پایانی اختصاص دارد.

سرفصل:

۱۰۰ صفحه از تفسیرالبیانی به انتخاب استاد

متن درسی: تفسیرالبیانی، عایشه عبد الرحمن بنت الشاطی

منابع:

۱. التبیان فی تفسیر القرآن، شیخ طوسی
۲. روض الجنان و روح الجنان فی تفسیرالقران، ابوالفتوح رازی
۳. مجمع البیان فی تفسیر القرآن، فضل بن حسن طبرسی
۴. کنز الدقائق و بحر الغرائب، میرزا محمد مشهدی
۵. المیزان فی تفسیر القرآن، سید محمد حسین طباطبائی
۶. التفسیر الاثری الجامع، محمدهادی معرفت
۷. الصافی، محسن فیض کاشانی
۸. الکاشف، محمد جواد مغنیه
۹. آلاء الرحمن فی تفسیر القرآن، محمد جواد بلاغی
۱۰. تفسیر عاملی، ابراهیم عاملی، تصحیح: علی اکبر غفاری
۱۱. مخزن العرفان، نصرت امین
۱۲. الکشاف عن حقایق التنزیل و عیون الأقاویل، جارالله زمخشری
۱۳. جوامع الجامع، فضل بن حسن طبرسی

تفسیر ترقیبی ۵

شناسه درس: ۳۰۲۱۲۳۳

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: ایجاد توان فهم معنای آیات و وجوه محتمل در آن، بهره‌گیری از کتابهای تفسیری و شناخت معارف مهم قرآنی

ارزشیابی: ۳ نمره به فعالیت کلاسی و ۱۷ نمره به امتحان پایانی اختصاص دارد.

سرفصل:

تعدادی از آیات سوره‌های حجرات، طلاق و اسراء (به انتخاب استاد به میزان ۲ واحد درسی) از دو تفسیر المیزان و شبر

متن درسی:

۱. المیزان فی تفسیر القرآن، سید محمد حسین طباطبائی

۲. تفسیر القرآن الکریم، سید عبدالله شبر

منابع:

۱. التبیان فی تفسیر القرآن، شیخ طوسی

۲. روض الجنان و روح الجنان فی تفسیر القرآن، ابوالفتوح رازی

۳. مجمع البیان فی تفسیر القرآن، فضل بن حسن طبرسی

۴. کنز الدقائق و بحر الغرائب، میرزا محمد مشهدی

۵. التفسیر الاثری الجامع، محمدهادی معرفت

۶. الصافی، محسن فیض کاشانی

۷. الکاشف، محمد جواد مغنیه

۸. آلاء الرحمن فی تفسیر القرآن، محمد جواد بلاغی

۹. تفسیر عاملی، ابراهیم عاملی، تصحیح: علی اکبر غفاری

۱۰. مخزن العرفان، نصرت امین

۱۱. الکشاف عن حقایق التنزیل و عیون الأقاویل، جارالله زمخشری

۱۲. جوامع الجامع، فضل بن حسن طبرسی

تفسیر قرآنی ۶

شناسه درس: ۳۰۲۱۲۳۵

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: ایجاد توان فهم معنای آیات و وجوه محتمل در آن، بهره‌گیری از کتابهای تفسیری و شناخت معارف مهم قرآنی

ارزشیابی: ۳ نمره به فعالیت کلاسی و ۱۷ نمره به امتحان پایانی اختصاص دارد.

سرفصل:

سوره‌های یس و الرحمن از تفسیر مجمع البیان

متن درسی: مجمع البیان فی تفسیر القرآن، فضل بن حسن طبرسی

منابع:

۱. التبیان فی تفسیر القرآن، شیخ طوسی
۲. روض الجنان و روح الجنان فی تفسیر القرآن، ابوالفتوح رازی
۳. کنز الدقائق و بحر الغرائب، میرزا محمد مشهدی
۴. المیزان فی تفسیر القرآن، سید محمد حسین طباطبائی
۵. التفسیر الاثری الجامع، محمدهادی معرفت
۶. الصافی، محسن فیض کاشانی
۷. الکاشف، محمد جواد مغنیه
۸. آلاء الرحمن فی تفسیر القرآن، محمد جواد بلاغی
۹. تفسیر عاملی، ابراهیم عاملی، تصحیح: علی اکبر غفاری
۱۰. مخزن العرفان، نصرت امین
۱۱. الکشاف عن حقایق التنزیل و عیون الأقاویل، جارالله زمخشری
۱۲. جوامع الجامع، فضل بن حسن طبرسی

تفسیر ترتیبی ۷

شناسه درس: ۳۰۲۱۲۳۶

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: ایجاد توان فهم معنای آیات و وجوه محتمل در آن، بهره‌گیری از کتابهای تفسیری و شناخت معارف مهم قرآنی
ارزشیابی: ۳ نمره به فعالیت کلاسی و ۱۷ نمره به امتحان پایانی اختصاص دارد.

سرفصل:

تعدادی از آیات سوره انعام (به انتخاب استاد به میزان ۲ واحد درسی) از تفسیر کشاف

متن درسی: الکشاف عن حقایق التنزیل و عیون الأقاویل، جارالله زمخشری

منابع:

۱. التبیان فی تفسیر القرآن، شیخ طوسی
۲. روض الجنان و روح الجنان فی تفسیرالقران، ابوالفتوح رازی
۳. مجمع البیان فی تفسیر القرآن، فضل بن حسن طبرسی
۴. کنز الدقائق و بحر الغرائب، میرزا محمد مشهدی
۵. المیزان فی تفسیر القرآن، سید محمد حسین طباطبائی
۶. التفسیر الاثری الجامع، محمدهادی معرفت
۷. الصافی، محسن فیض کاشانی
۸. الکاشف، محمد جواد مغنیه
۹. آلاء الرحمن فی تفسیر القرآن، محمد جواد بلاغی
۱۰. تفسیر عاملی، ابراهیم عاملی، تصحیح: علی اکبر غفاری
۱۱. مخزن العرفان، نصرت امین
۱۲. جوامع الجامع، فضل بن حسن طبرسی

تفسیر موضوعی ۱

شناسه درس: ۳۰۲۱۲۳۴

تعداد واحد: ۱

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: آشنایی با چیستی و معانی تفسیر موضوعی و گونه های آن

ارزشیابی: ۲۰ نمره به امتحان پایانی اختصاص دارد.

سرفصل:

- تعریف لغوی و اصطلاحی
- تاریخچه
- اقسام تفسیر موضوعی
- روش تحقیق موضوعی در قرآن کریم
- آسیب شناسی تفسیر موضوعی
- گونه شناسی موضوعات قرآنی
- معرفی تفاسیر موضوعی

متن درسی:-----

منابع:

۱. پیام قرآن، ناصر مکارم شیرازی
۲. منشور جاوید، جعفر سبحانی
۳. تفسیر موضوعی قرآن کریم، عبدالله جوادی آملی
۴. مبانی تفسیر موضوعی، بهروز یدالله پور
۵. تفسیر موضوعی، چیستی، بنیان ها و پیش فرض ها، سید هدایت جلیلی
۶. روش تحقیق موضوعی در قرآن کریم، حسین مرادی زنجانی و محمد علی لسانی فشارکی
۷. دایرة المعارف قرآن کریم، جلد ۸، مدخل تفسیر موضوعی، سید محمود طیب حسینی
۸. مباحث فی التفسیر الموضوعی، مصطفی مسلم

تفسیر موضوعی ۲

شناسه درس: ۳۰۲۱۲۰۵

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: تفسیر موضوعی ۱

هدف: شناخت سنت های الهی حاکم بر جوامع انسانی و جامعه مطلوب از دیدگاه قرآن کریم

ارزشیابی: ۳ نمره به تحقیق و ۱۷ نمره به امتحان پایانی اختصاص دارد.

سرفصل:

- کلیات (مفاهیم، اهداف، تاریخچه، جامعه در قرآن و سنت پذیری جامعه در قرآن)
- انواع سنت های الهی مطرح در قرآن
- ویژگی های سنت های الهی در قرآن
- روش کلی قرآن در مطرح نمودن سنت های الهی
- رابطه سنت های الهی و تفاوت آنها با یکدیگر از نگاه قرآن
- تطبیقات و مصادیق هریک از سنت های الهی در قرآن
- مراحل تحول و تکامل جوامع بشری از نگاه قرآن
- آینده بشریت و جوامع انسانی از نگاه قرآن

متن درسی:-----

منابع:

۱. جامعه و تاریخ، مرتضی مطهری
۲. جامعه و تاریخ، محمدتقی مصباح یزدی
۳. المدرسه القرآنیة: التفسیر الموضوعی و التفسیر التجزیئی فی القرآن الکریم، سید محمدباقر صدر
۴. المجتمع الانسانی فی القرآن، سید محمدباقر حکیم

تفسیر موضوعی ۳

شناسه درس: ۳۰۲۱۲۰۶

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: تفسیر موضوعی ۱

هدف: شناخت معارف قرآنی در خصوص نبوت و امامت

ارزشیابی: ۳ نمره به تحقیق و ۱۷ نمره به امتحان پایانی اختصاص دارد.

سرفصل:

- کلیات: موضوع شناسی، ادبیات و قلمرو، روش
- نبوت و رسالت از نگاه قرآن
- فلسفه نبوت و رسالت از نگاه قرآن
- ضرورت نبوت
- پیامبران و گونه های رسالت انبیاء
- روش های تبلیغی پیامبران
- وحی و اعجاز
- عصمت انبیا در قرآن
- نبوت خاصه در قرآن. (پیامبر اسلام)
- رابطه امامت و نبوت در قرآن
- مقام و جایگاه امام
- رسالت امام در قرآن
- اهل بیت در قرآن
- روایات ناظر به امام زمان ع در قرآن

متن درسی:-----

منابع:

۱. تفسیر موضوعی، وحی و نبوت در قرآن، عبدالله جوادی آملی
۲. روشی تازه در تفسیر موضوعی، نبوت عامه در قرآن مجید، ناصر مکارم شیرازی

۳. روشی تازه در تفسیر موضوعی: نبوت خاصه در قرآن مجید، ناصر مکارم شیرازی
۴. معالم النبوه فی القرآن الکریم، جعفر سبحانی
۵. آیه التطهیر، محمد مهدی آصفی
۶. بررسی شخصیت اهل بیت در قرآن به روش قرآن به قرآن، ولی الله نقی پور
۷. اهل بیت در قرآن، فتح الله نجارزادگان

تفسیر و علوم قرآنی - سطح سه

تفسیر موضوعی ۴

شناسه درس: ۳۰۲۱۲۰۷

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: تفسیر موضوعی ۱

هدف: شناخت جایگاه زن و خانواده در قرآن و پاسخ به پرسش‌های مطرح در این زمینه

ارزشیابی: ۳ نمره به تحقیق و ۱۷ نمره به امتحان پایانی اختصاص دارد.

سرفصل:

○ کلیات

- مفهوم شناسی: زن، خانواده، تفسیر و تفسیر موضوعی
- اهمیت و ضرورت بحث
- جایگاه زن و خانواده در قرآن (معرفی زنان الگو)
- روش شناسی و منبع شناسی (منابع مکتوب، موسسات، سایت‌ها، نرم افزارها، کتابخانه‌های تخصصی و ...)

○ زن در قرآن

- زن و مرد، تساوی یا تشابه
- ارث
- دیه
- شهادت (گواهی)
- قضاوت
- حجاب و عفاف

● استقلال اقتصادی

○ خانواده در قرآن

- مهر یه
- قوامیت
- تعدد زوجات
- تنظیم خانواده
- حضور اجتماعی زن و رابطه آن با خانواده
- حقوق متقابل زوجین
- طلاق
- تربیت فرزند

-----**متن درسی:**

منابع:

۱. جایگاه بانوان در اسلام، حسین نوری همدانی

۲. زن در آئینه جلال و جمال، عبدالله جوادی آملی
۳. شخصیت زن از دیدگاه قرآن، هادی دوست محمدی
۴. زنان و سه پرشش اساسی، سعید داوودی
۵. زن در تاریخ و اندیشه اسلامی، فتحیه فتاحی زاده
۶. قرآن و مقام زن، سید علی کمالی دزفولی
۷. اسلام، زن و جستاری تازه، علامه سید محمد حسین فضل الله
۸. نظام خانواده در اسلام، حسین انصاریان
۹. نظام حقوق زن در اسلام، مرتضی مطهری
۱۰. فلسفه حجاب، مرتضی مطهری
۱۱. مجموعه مقالات مهدی مهریزی درباره زن
۱۲. شخصیت زن در اسلام، مهدی مهریزی
۱۳. اسلام و تفاوت های جنسیتی، حسین بستان
۱۴. زن در فرهنگ و اندیشه اسلامی: جستاری درهستی شناسی زن، اسدالله جمشیدی، غلامعلی عزیزی کیا، حسن زارع، احمد طاهری نیا

سازمان اسناد و علوم قرآنی - سطح سه

تفسیر موضوعی ۵

شناسه درس: ۳۰۲۱۲۰۸

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: تفسیر موضوعی ۱

هدف: تبیین آموزه ها و رویکردهای اخلاقی و تربیتی در قرآن

ارزشیابی: ۳ نمره به تحقیق و ۱۷ نمره به امتحان پایانی اختصاص دارد.

سرفصل:

- مفاهیم و ادبیات
- اخلاق دینی و غیر دینی – رابطه دین و اخلاق
- قرآن و اخلاق (اخلاق پژوهی قرآن)
- رویکرد اخلاقی قرآن
  - وظیفه گرا، غایت گرا
  - فضیلت گرا، رفتار گرا
- خاستگاه تکلیف اخلاقی از نظر قرآن
  - ترس
  - علم
  - عشق
- تضمین های اخلاقی قرآن
  - غرامتی
  - ترمیمی
- اخلاقیات قرآن
  - اخلاق فردی
  - اخلاق اجتماعی
- غایات اخلاق در قرآن
  - غایت اخلاق فردی
  - غایت اخلاق اجتماعی
- ادبیات اخلاقی قرآن
  - اخلاق روایی یا داستانی
  - تنبیهات اخلاقی
  - تشویق های اخلاقی

متن درسی:-----

منابع:

۱. مفاهیم اخلاقی در قرآن، توشیهیکو ایزوتسو
۲. معارف قرآن (اخلاق در قرآن)، محمد تقی مصباح یزدی

۳. درآمدی بر مبانی ارزش‌ها، سید احمد رهنمائی
۴. اخلاقیات تطبیقی، عباس اشرفی
۵. اخلاق در قرآن، ناصر مکارم شیرازی

تفسیر و علوم قرآنی - سطح سه

تفسیر موضوعی ۶

شناسه درس: ۳۰۲۱۲۳۷

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: تفسیر موضوعی ۱

هدف: شناخت معارف قرآنی در خصوص توحید و اسماء و صفات الهی

ارزشیابی: ۳ نمره به تحقیق و ۱۷ نمره به امتحان پایانی اختصاص دارد.

سرفصل:

- کلیات: ادبیات و قلمرو موضوع؛ پیشینه و مسایل
- شناخت شناسی خدا در قرآن
  - امکان شناخت خدا
  - الزام شناخت خدا
  - راه های شناخت خدا
- وجود شناسی خدا در قرآن (دلایل اثبات وجود خدا در قرآن)
  - صفات خدا در قرآن
    - صفات ثبوتی
    - صفات سلبی
    - صفات کمالیه
    - صفات جلالیه
  - توحید و یکتاپرستی در قرآن. (معنا، اهمیت، انواع و دلایل توحید)
  - مذمت و نهی از شرک در قرآن
  - رابطه خدا و انسان در قرآن

متن درسی: -----

منابع:

۶. خداشناسی در قرآن، مصباح یزدی
۷. تفسیر موضوعی: جلد دوم توحید در قرآن، جوادی آملی
۸. پیام قرآن: خداشناسی، ناصر مکارم شیرازی
۹. منشور جاوید (خداشناسی)، جعفر سبحانی

۱۰. بررسی علمی خداشناسی در قرآن، محمود شکیب انصاری
۱۱. خدا و انسان در قرآن، ایزدتسو، ترجمه احمد آرام
۱۲. صفات خدا در قرآن، کبری محمدی
۱۳. پرسمان خداشناسی در قرآن، موسی سلیمانی

تفسیر و علوم قرآنی - سطح سه

علوم قرآن ۱

شناسه درسی: ۳۰۲۱۲۱۵

تعداد واحد: ۲

پیش نیاز: ندارد

نوع واحد: نظری

هدف: شناخت تحلیلی اعجاز قرآن، دلائل و وجوه آن و نقد و بررسی شبهات پیرامون آن

ارزشیابی: ۳ نمره به تحقیق و ۱۷ نمره به امتحان پایانی اختصاص دارد.

سرفصل:

- کلیات: مفهوم شناسی، پیشینه بحث از اعجاز قرآن و معرفی منابع اعجاز قرآن
- تحدی
- معنا شناسی و بررسی آیات تحدی، قلمرو و گزارش از معرضان قرآن
- بررسی، تحلیل و نقد قول به صرفه
- بررسی، تحلیل و نقد شبهات اعجاز بیانی
- بررسی، تحلیل و نقد شبهات اعجاز هنری (تصویرگری قرآن)
- بررسی، تحلیل و نقد شبهات عدم اختلاف در آیات (بررسی آیات به ظاهر متعارض)
- بررسی، تحلیل و نقد شبهات اعجاز عددی
- بررسی، تحلیل و نقد شبهات اعجاز علمی
- بررسی، تحلیل و نقد شبهات اعجاز تشریحی و اخبار غیبی (مفهوم غیب در قرآن و انواع اخبار غیبی در قرآن)

توضیحات:

استاد محترم، در نقد اقوال اهل سنت، نسبت به مواضع مخالف دیدگاه شیعه، نگاه نقادانه داشته باشد.
استاد محترم، ذیل هر بحث، شبهات مهم آن بحث را نقد و بررسی می‌کند.

متن درسی: ----

متن محوری: تلخیص التمهید، ج ۲، محمدهادی معرفت

منابع:

۱. البیان فی تفسیر القرآن، سید ابوالقاسم خویی
۲. اعجاز القرآن، ابوبکر باقلانی
۳. اعجاز از نظر عقل و قرآن، سید محمد حسین طباطبایی
۴. النکت فی اعجاز القرآن، علی بن عیسی الرمانی
۵. معجزه شناسی، محمد باقر سعیدی روشن
۶. المعجزة الخالدة، هبة الدین شهرستانی
۷. دلائل الاعجاز فی القرآن، عبد القاهر جرجانی
۸. حقائق و اباطیل حول اعجاز القرآن، علی البدری
۹. الاعجاز العددی، عبد الرزاق نوفل

۱۰. اشارات علمی اعجاز آمیز قرآن، محمدعلی رضایی اصفهانی
۱۱. اعجاز قرآن و مصونیت از تحریف، محمدجواد اسکندرلو
۱۲. اعجاز القرآن، رضا مودب
۱۳. الاتقان فی علوم القرآن، جلال الدین سیوطی

تفسیر و علوم قرآنی - سطح سه

علوم قرآن ۲

شناسه درس: ۳۰۲۱۲۱۶

تعداد واحد: ۱

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: بررسی و تحلیل اصالت و عدم تحریف قرآن کریم و پاسخ به شبهات پیرامون آن

ارزشیابی: ۳ نمره به تحقیق و ۱۷ نمره به امتحان پایانی اختصاص دارد.

سرفصل:

- کلیات : مفهوم شناسی، ضرورت و اهمیت و پیشینه و منبع شناسی.
- بررسی دلائل عدم تحریف قرآن.
- ادله قرآنی - ادله روایی - ادله عقلی - ادله تاریخی
- بررسی و نقد ادله معتقدان به تحریف قرآن (مسلمانان و مستشرقان)
- جمع آوری قرآن و تحریف
- روایات و تحریف
- قرائات و تحریف
- نسخ و تحریف

متن درسی: -----

متن محوری: صیانه القرآن من التحریف، محمد هادی معرفت.

منابع:

۱. البیان فی تفسیر القرآن، سید ابوالقاسم خوبی
۲. سلامة القرآن عن التحریف، فتح الله نجارزادگان
۳. التحقیق فی نفی التحریف عن القرآن الکریم، سیدعلی حسینی میلانی
۴. نزاهة القرآن من التحریف، عبدالله جوادی آملی
۵. افسانه تحریف قرآن، رسول جعفریان
۶. القرآن الکریم و روایات المدرستین، سیدمرتضی عسکری
۷. علوم القرآن عند المفسرین، ج ۱، دفتر تبلیغات اسلامی
۸. تنزیه تنزیل، هبة الله شهرستانی
۹. نزاهة القرآن فی نفی التحریف عن القرآن الکریم، سیدعلی حسینی میلانی
۱۰. البرهان علی عدم تحریف القرآن، مهدی بروجردی
۱۱. الاتقان فی علوم القرآن، جلال الدین سیوطی

علوم قرآن ۳

شناسه درس: ۳۰۲۱۲۲۶

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: شناخت و تحلیل نظرات گوناگون پیرامون زبان قرآن

ارزشیابی: ۳ نمره به فعالیت درسی و ۱۷ نمره به امتحان پایانی اختصاص دارد.

سرفصل:

- کلیات : مفهوم شناسی، ضرورت و اهمیت، پیشینه و منبع شناسی
- بررسی دیدگاه های گوناگون درباره زبان دین (بی معنایی، کارکرد گرای، نماد گرای و واقع گرای)
- بررسی و تحلیل دیدگاه های گوناگون درباره زبان قرآن
  - تک بعدی بودن زبان قرآن (ظاهر گرای)
  - چند بعدی بودن زبان قرآن (تأویل گرای یا بطن گرای)
  - نمادین بودن زبان قرآن (رمز گرای / اسطوره گرای)
  - عرفی بودن زبان قرآن
  - عربی مبین بودن زبان قرآن (دیدگاه آقای لسانی فشارکی)
- ویژگی های زبان قرآن

متن درسی: ----

متن محوری: تحلیل زبان قرآن و روش شناسی فهم آن، آقای سعیدی روشن

منابع:

۱. زبان دین و قرآن، ابوالفضل ساجدی
۲. زبان قرآن، مقصود فراست خواه
۳. زبان قرآن و مسائل آن، محمد باقر سعیدی روشن
۴. زبان دین، امیرعباس علی زمانی
۵. درآمدی بر زبان قرآن، حمیدآریان
۶. زبان قرآن، محمدعلی لسانی فشارکی
۷. درآمدی بر معناشناسی قرآن، جعفر نکونام

علوم قرآن ۴

شناسه درس: ۳۰۲۱۲۱۸

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: تحلیل و نقد آراء گوناگون پیرامون محکم و متشابه، تأویل
ارزشیابی: ۳ نمره به تحقیق و ۱۷ نمره به امتحان پایانی اختصاص دارد.

سرفصل:

- محکم و متشابه
  - کلیات: مفهوم شناسی (محکم، متشابه و کاربرد قرآنی)، اهمیت و ضرورت، پیشینه و منبع شناسی
  - حکمت وجود متشابهات
  - اقسام تشابه
  - راه برطرف شدن تشابه
  - نمونه هایی از آیات متشابه
- تأویل
  - کلیات: مفهوم شناسی و کاربرد قرآنی آن، اهمیت و ضرورت، پیشینه و منبع شناسی
  - تفاوت تأویل، تفسیر و هرمنوتیک
  - عالمان به تأویل (بررسی، تحلیل و نقد نظرات از دیدگاه فریقین)
  - ضوابط تأویل صحیح
  - نمونه هایی از تأویل آیات (محکم و متشابه)

متن درسی: ----

متن محوری: تلخیص التمهید، ج ۱، محمدهادی معرفت

منابع:

۱. قرآن شناسی، ج ۲، محمد تقی مصباح یزدی
۲. پژوهشی در محکم و متشابه، محمداسعدی و طیب حسینی
۳. الاتقان فی علوم القرآن، جلال الدین سیوطی
۴. البرهان فی علوم القرآن، محمد بن بهادر زرکشی
۵. علوم القرآن عند المفسرین، ج ۳، دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم
۶. منشور جاوید، ج ۳، جعفر سبحانی
۷. قرآن در اسلام، سید محمد حسین طباطبایی
۸. بطن متن قرآن، تأویل و هرمنوتیک، حسن بلخاری
۹. متشابهات القرآن، شیخ خلیل یاسین
۱۰. متشابه القرآن، قاضی عبد الجبار
۱۱. حقائق التأویل فی متشابه التنزیل، محمد بن حسین شریف الرضی

۱۲. تأویل متشابهات القرآن، ابن شهر آشوب
۱۳. الأکلیل فی المتشابه و التأویل، ابن تیمیه
۱۴. روش های تأویل قرآن، محمد کاظم شاکر
۱۵. التمهید فی علوم قرآن ج ۶، محمد هادی معرفت

تفسیر و علوم قرآنی - سطح سه

قرآن کریم و کتاب مقدس یهودیان و مسیحیان

شناسه درس: ۳۰۲۱۲۲۲

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: تفسیر موضوعی ۳

هدف: شناخت تطبیقی مباحث مهم قرآن کریم و کتاب مقدس یهودیان و مسیحیان

ارزشیابی: ۳ نمره به انجام فعالیت کلاسی و ۱۷ نمره به امتحان پایانی اختصاص دارد.

سرفصل:

○ مباحث بیرونی

- نام شناسی قرآن و کتاب مقدس
- ساختار و اندام شناسی قرآن و کتاب مقدس و شیوه آدرس دهی به کتاب
- تاریخ و سیر تکون قرآن و کتاب مقدس
- حجیت ، گونه ها و معیار در قرآن و کتاب مقدس
- سنت تفسیر و ترجمه قرآن و کتاب مقدس

○ مباحث محتوایی

- مقایسه محتوایی قرآن و کتاب مقدس
  - ◇ تاریخ و گزاره های خبری
  - ◇ اخلاق
  - ◇ شرعیات
- خدا شناسی
  - ◇ اسامی و صفات خدا
  - ◇ وجود شناسی
  - ◇ شناخت شناسی
- پیامبران (حضرت آدم ، ابراهیم ، موسی و عیسی علیهم السلام)
- معاد و آخرت شناسی
- کتاب مقدس از نگاه قرآن

متن درسی: قرآن و کتاب مقدس (مقایسه ساختار و محتوا)، مهرباب صادق نیا

منابع:

۱. اسامی و صفات خدا در قرآن و کتاب مقدس، مرضیه شنکایی
۲. وحی تطبیقی در اسلام و مسیحیت، محمد رضا زیبایی نژاد

۳. انبیاء بنی اسرائیل و قصصهم فی القرآن، احمد شبلی
۴. اخلاق بین ادیان، مہراب صادق نیا
۵. درون مایہ های مشترک قرآن و کتاب مقدس، دنیز ماسون، ترجمہ: فاطمہ سادات تہامی
۶. بشارات عہدین، محمد صادقی طہرانی

تفسیر و علوم قرآنی - سطح سہ

آشنایی با مبانی، قواعد و روش‌های ترجمه قرآن ۱

شناسه درس: ۳۰۲۱۲۲۸

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: شناخت مبانی، قواعد و روش‌های کاربردی ترجمه قرآن

ارزشیابی: ۳ نمره به انجام فعالیت کلاسی و ۱۷ نمره به امتحان پایانی اختصاص دارد.

سرفصل :

- کلیات: مفهوم شناسی «ترجمه»، «ترجمه قرآن»، «مبانی ترجمه قرآن»، «قواعد ترجمه قرآن» و «رابطه ترجمه با تفسیر قرآن»، پیشینه و منبع شناسی
- امکان و جواز ترجمه قرآن (بررسی دیدگاه‌های موافقان و مخالفان)
- مبانی عام ترجمه قرآن
- مبانی خاص ترجمه قرآن (فقهی، قرائی، ادبی، تفسیری، زبان شناختی، روش شناختی)

متن درسی: ----

منابع: (مربوط به آشنایی با مبانی و قواعد ترجمه قرآن او ۲ و ۳)

۱. درس نامه ترجمه: اصول، مبانی و فرایند ترجمه قرآن، محمد حسن جواهری
۲. روش شناسی ترجمه قرآن کریم، محمد حسن جواهری
۳. اصول و مبانی ترجمه قرآن (همراه با نقد و بررسی ترجمه حزب اول قرآن کریم از ۵ ترجمه)، علی نجا
۴. تاریخ ترجمه از عربی به فارسی (از آغاز تا عصر صفوی)، آذرتاش آذرنوش
۵. ترجمه‌های ممتاز قرآن در ترازوی نقد، محمدعلی کوشا
۶. خدمت و خیانت مترجمان قرآن (نقدی بر عملکرد مترجمان اروپایی)، پروفیسور آربری؛ ترجمه: محمد رسول دریایی
۷. جستارهای علمی و پژوهشی در باب ترجمانی متون مقدس (یادگارنامه فیض الاسلام)، ترجمه: حسن هژیر
۸. روش شناسی ترجمه قرآن، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه
۹. دایره المعارف قرآن مقاله "ترجمه قرآن"
۱۰. دانشنامه جهان اسلام مقاله "ترجمه قرآن"
۱۱. مقالات فصلنامه ترجمان وحی
۱۲. درسه حول ترجمه القرآن الکریم، احمد ابراهیم مهنه
۱۳. حدث الاحداث فی الاسلام: الاقدام علی الترجمة القرآن، محمد سلیمان عناره

۱۴. بحث فی ترجمه القرآن الکریم و احکامها، محمد مصطفی مراغی
۱۵. الادله العلمیه علی جواز ترجمه معانی القرآن الی اللغات الاجنبیه. محمد فرید وجدی
۱۶. ترجمه های فارسی قرآن کریم

تفسیر و علوم قرآنی - سطح سه

آشنایی با مبانی، قواعد و روش‌های کاربردی ترجمه قرآن ۲

شناسه درس: ۳۰۲۱۲۲۹

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: آشنایی با مبانی و قواعد ترجمه قرآن ۱

هدف: شناخت مبانی، قواعد و روش‌های کاربردی ترجمه قرآن

ارزشیابی: ۳ نمره به انجام فعالیت کلاسی و ۱۷ نمره به امتحان پایانی اختصاص دارد.

سرفصل:

- گونه شناسی ترجمه قرآن
- قواعد ترجمه قرآن (ساللت در ترجمه، امانت در ترجمه، تفکیک متن از زواید، رعایت علائم نگارشی و ویرایشی، رعایت اختصار، نظم و همگونی، توجه دقیق به دلالت‌های آیه)
- آشنایی با ترجمه‌های قرآن (با تأکید بر ترجمه‌های فارسی متقدمان، متأخران، مستشرقان)

متن درسی: ----

منابع: (مربوط به آشنایی با مبانی و قواعد ترجمه قرآن ۱ و ۲ و ۳)

۱. درس نامه ترجمه: اصول، مبانی و فرایند ترجمه قرآن، محمد حسن جواهری
۲. روش شناسی ترجمه قرآن کریم، محمد حسن جواهری
۳. اصول و مبانی ترجمه قرآن (همراه با نقد و بررسی ترجمه حزب اول قرآن کریم از ۵ ترجمه)، علی نجف
۴. تاریخ ترجمه از عربی به فارسی (از آغاز تا عصر صفوی)، آذرتاش آذرنوش
۵. ترجمه‌های ممتاز قرآن در ترازوی نقد، محمدعلی کوشا
۶. خدمت و خیانت مترجمان قرآن (نقدی بر عملکرد مترجمان اروپایی)، پروفیسور آربری؛ ترجمه: محمد رسول دریایی
۷. جستارهای علمی و پژوهشی در باب ترجمانی متون مقدس (یادگارنامه فیض الاسلام)، ترجمه: حسن هژیر
۸. روش شناسی ترجمه قرآن، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه
۹. دایره المعارف قرآن مقاله "ترجمه قرآن"
۱۰. دانشنامه جهان اسلام مقاله "ترجمه قرآن"
۱۱. مقالات فصلنامه ترجمان وحی
۱۲. درسه حول ترجمه القرآن الکریم، احمد ابراهیم مهنا
۱۳. حدث الاحداث فی الاسلام: الاقدام علی الترجمة القرآن، محمد سلیمان عناره
۱۴. بحث فی ترجمه القرآن الکریم و احکامها، محمد مصطفی مراغی
۱۵. الادله العلمیه علی جواز ترجمه معانی القرآن الی اللغات الاجنبیه. محمد فرید وجدی
۱۶. ترجمه‌های فارسی قرآن کریم

آشنایی با مبانی، قواعد و روش‌های کاربردی ترجمه قرآن ۳

شناسه درس: ۳۰۲۱۳۳۰

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری - عملی

پیش‌نیاز: آشنایی با مبانی و قواعد ترجمه قرآن ۲

هدف: شناخت مبانی، قواعد و روش‌های کاربردی ترجمه قرآن

ارزشیابی: ۱۰ نمره به فعالیت کلاسی و ۱۰ نمره به امتحان پایانی اختصاص دارد.

سرفصل:

- نقد ترجمه‌های فارسی قرآن
  - آسیب‌شناسی ترجمه‌های قرآن (بررسی لغزشگاه‌ها)
  - نقد ترجمه‌های فارسی (متقدمان، متاخران، مستشرقان)
- ترجمه فارسی مهم‌ترین آیات مربوط به زن و خانواده

متن درسی: ----

منابع: (مربوط به آشنایی با مبانی و قواعد ترجمه قرآن ۲ و ۳)

۱. درس نامه ترجمه: اصول، مبانی و فرایند ترجمه قرآن، محمد حسن جواهری
۲. روش شناسی ترجمه قرآن کریم، محمد حسن جواهری
۳. اصول و مبانی ترجمه قرآن (همراه با نقد و بررسی ترجمه حزب اول قرآن کریم از ۵ ترجمه)، علی نجف
۴. تاریخ ترجمه از عربی به فارسی (از آغاز تا عصر صفوی)، آذرتاش آذرنوش
۵. ترجمه‌های ممتاز قرآن در ترازوی نقد، محمدعلی کوشا
۶. خدمت و خیانت مترجمان قرآن (نقدی بر عملکرد مترجمان اروپایی)، پروفیسور آربری؛ ترجمه: محمد رسول دریایی
۷. جستارهای علمی و پژوهشی در باب ترجمانی متون مقدس (یادگارنامه فیض الاسلام)، ترجمه: حسن هژیر
۸. روش شناسی ترجمه قرآن، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه
۹. دایره المعارف قرآن مقاله "ترجمه قرآن"
۱۰. دانشنامه جهان اسلام مقاله "ترجمه قرآن"
۱۱. مقالات فصلنامه ترجمان وحی
۱۲. درسه حول ترجمه القرآن الکریم، احمد ابراهیم مهنا
۱۳. حدث الاحداث فی الاسلام: الاقدام علی الترجمة القرآن، محمد سلیمان عناره
۱۴. بحث فی ترجمه القرآن الکریم و احکامها، محمد مصطفی مراغی
۱۵. الادله العلمیه علی جواز ترجمه معانی القرآن الی اللغات الاجنبیه. محمد فرید وجدی
۱۶. ترجمه‌های فارسی قرآن کریم

متون عربی معاصر ۱

شناسه درس: ۳۰۲۱۱۰۲

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: ایجاد توان بهره‌گیری از متون عربی و اصطلاحات رایج معاصر در زمینه تفسیر و علوم قرآنی

ارزشیابی: ۵ نمره به فعالیت کلاسی و ۷ نمره به کار عملی (ترجمه متون عربی) و ۸ نمره به امتحان پایانی اختصاص دارد.

متن کار عملی حدود ۱۰ صفحه از متون عربی معاصر در زمینه گرایش مربوط است که طلبه آن را اعراب‌گذاری و ترجمه نماید.

سرفصل:

طلاب برای هر جلسه بین ۳ تا ۵ صفحه از متن درسی را به منظور درک مطلب، اعراب‌گذاری و ترجمه می‌کنند و استاد تنها به رفع اشکال و بیان دقایق متن می‌پردازد

در ابتدای نیمسال متن‌هایی به عربی جدید، در زمینه تفسیر و علوم قرآن، انتخاب می‌شود و در اختیار طلاب قرار می‌گیرد. طلاب موظفند آن را ترجمه و اعراب‌گذاری کرده و تا پایان نیمسال ارایه کنند

متن درسی: نصوص القرآنیه المعاصره، آقای فتحی

محدوده: از ابتدای کتاب تا پایان المستوی الاول

منابع:

۱. روزنامه‌های چاپ عربی موجود در ایران؛ از جمله:
  - الوفاق
  - الکیهان العربی
۲. روزنامه‌ها و خبرگزاری‌های عرب زبان؛ اعم از خبرگزاری‌های دینی و عمومی؛ از قبیل:
  - قناة الكوثر الفضائیة (www.alkawthartv.ir)
  - قناة العالم الإخباریة (<http://www.alalam.ir>)
  - الشرق الأوسط: جریده العرب الدولیة (www.aawsat.com)
۳. فرهنگ معاصر (عربی - فارسی)، د. عبدالنبی قیم
۴. المنجد فی اللغة العربیة المعاصره، دارالمشرق، عدّه من المؤلفین
۵. المعجم الوسیط، مجمع اللغة العربیة، مکتبه الاسلامیة
۶. فرهنگ فرزانه (فارسی - عربی)، د. سید حمید طبیبیان
۷. فرهنگ نبراس (نرم افزار رایانه‌ای)

متون عربی معاصر ۲

شناسه درس: ۳۰۲۱۱۰۳

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: ایجاد توان بهره‌گیری از متون عربی و اصطلاحات رایج معاصر در زمینه تفسیر و علوم قرآنی
ارزشیابی: ۵ نمره به فعالیت کلاسی و ۷ نمره به کار عملی (ترجمه متون عربی) و ۸ نمره به امتحان پایانی اختصاص دارد.
متن کار عملی حدود ۱۰ صفحه از متون عربی معاصر در زمینه گرایش مربوط است که طلبه آن را اعراب‌گذاری و ترجمه نماید.

سرفصل:

طلاب برای هر جلسه بین ۳ تا ۵ صفحه از متن درسی را به منظور درک مطلب، اعراب‌گذاری و ترجمه می‌کنند و استاد تنها به رفع اشکال و بیان دقیق متن می‌پردازد
در ابتدای نیمسال متن‌هایی به عربی جدید، در زمینه تفسیر و علوم قرآن، انتخاب می‌شود و در اختیار طلاب قرار می‌گیرد. طلاب موظفند آن را ترجمه و اعراب‌گذاری کرده و تا پایان نیمسال ارائه کنند.

متن درسی: نصوص القرآنیة المعاصرة، آقای فتحي

محدوده: از ابتدای المستوی الثانی تا پایان کتاب

منابع:

۱. روزنامه‌های چاپ عربی موجود در ایران؛ از جمله:
  - الوفاق
  - الكیهان العربی
۲. روزنامه‌ها و خبرگزاری‌های عرب زبان؛ اعم از خبرگزاری‌های دینی و عمومی؛ از قبیل:
  - قناة الكوثر الفضائیة (www.alkawthartv.ir)
  - قناة العالم الإخبارية (http://www.alalam.ir)
  - الشرق الأوسط: جريدة العرب الدولية (www.aawsat.com)
۳. فرهنگ معاصر (عربی - فارسی)، د. عبدالنبی قییم
۴. المنجد فی اللغة العربیة المعاصرة، دارالمشرق، عدة من المؤلفین
۵. المعجم الوسیط، مجمع اللغة العربیة، مكتبة الاسلامیة
۶. فرهنگ فرزنان (فارسی - عربی)، د. سید حمید طیبیان
۷. فرهنگ نبراس (نرم افزار رایانه‌ای)

روش تحقیق پیشرفته

شناسه درس: ۳۰۲۲۲۰۱

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری - عملی

پیش نیاز: ندارد

هدف: شناخت روش های مختلف پژوهش و کیفیت بهره‌برداری از منابع در تفسیر و علوم قرآن

ارزشیابی: ۱۰ نمره به امتحان پایانی و ۱۰ نمره به تحقیق اختصاص دارد.

سرفصل:

- ◇ مفاهیم
- معرفی درس
- معرفی منابع اصلی و فرعی
- فرق روش و روش شناسی تحقیق
- ◇ انتخاب موضوع و روش
- انتخاب موضوع
- تبدیل موضع به مسئله
- تبیین مسئله
- انتخاب روش
- ◇ گردآوری داده
- داده های تجربی (مصاحبه ، مشاخره)
- داده های اسنادی - چگونگی انتخاب اسناد
- شیوه فیش برداری
- ◇ تحقیق یافته ها
- کدبندی - انتخابی
- آزاد
- محوری
- تحلیل اکتشافی
- تحلیل توصیفی
- تحلیل تبیینی و علت کاوانه
- تحلیل انتقادی
- تحلیل آمیزه ای
- ◇ روش نگارش و بازسازی
- فصل بندی و ساختار (فصل، بخش، گفتار، بند و ...)
- پاراگراف بندی
- شیوه ارجاعات (الگوهای مختلف)

- شیوه فهرست بندی
- شیوه ارائه فهرست منابع
- چکیده، مقدمه و ...

متن درسی: ----

توضیحات: هر طلبة موظف است یک تحقیق در زمینه تفسیر و علوم قرآنی با ویژگی‌های فوق (در سطح علمی - پژوهشی) ارائه دهد، که این تحقیق باید همگام با تدریس مراحل پژوهش تهیه شود و در هر مرحله با همفکری استاد فعالیت آن مرحله اصلاح شود.

منابع:

۱. روش‌شناسی مطالعات دینی، احمد فرامرز قراملکی
۲. روش تحقیق با تأکید بر علوم اسلامی، جعفر نکونام
۳. روش‌های مطالعه و تحقیق با تأکید بر کتابخانه، خدابخش کرمی
۴. درس‌نامه روش تحقیق، مجید طرقی
۵. جزوه درسی مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)، حمید آریان
۶. بر بال قلم، سید ابوالقاسم ژرفا
۷. بر سمند سخن، نادر وزین‌پور
۸. لوازم نویسندگی، نادر ابراهیمی
۹. ادبیات فارسی، حسین دهنوی
۱۰. بهتر بنویسیم، رضا بابایی

کارورزی و ارائه پژوهش ۱

شناسه درس: ۳۰۲۲۲۰۳

تعداد واحد: ۱

نوع واحد: عملی

پیش نیاز: روش تحقیق پیشرفته

هدف: بکارگیری قواعد پژوهشی در موضوعات مختلف قرآنی

ارزشیابی: ۲۰ نمره به تحقیق - با شرایط مندرج در سرفصل - اختصاص دارد.

سرفصل:

- تدوین یک تحقیق ۳۵ تا ۵۰ صفحه ای در یکی از موضوعات قرآنی با رعایت ضوابط و قواعد پژوهشی و نگارشی زیر نظر استاد مربوطه و ارائه نتایج تحقیق در یک کنفرانس؛
- موضوع و طرح اجمالی تحقیق باید به تصویب استاد و گروه مربوطه برسد و در نهایت تحقیق ارائه شده توسط استاد مربوطه از نظر محتوا و ساختار مورد ارزیابی قرار گیرد.

متن درسی: ----

منابع: ----

کارورزی و ارائه پژوهش ۲

شناسه درس: ۳۰۲۲۲۰۴

تعداد واحد: ۱

نوع واحد: عملی

پیش نیاز: روش تحقیق پیشرفته

هدف: بکارگیری قواعد پژوهشی در موضوعات مختلف قرآنی

ارزشیابی: ۲۰ نمره به تحقیق - با شرایط مندرج در سرفصل - اختصاص دارد.

سرفصل:

- تدوین یک تحقیق ۳۵ تا ۵۰ صفحه ای در یکی از موضوعات قرآنی با رعایت ضوابط و قواعد پژوهشی و نگارشی زیر نظر استاد مربوطه ، و ارائه نتایج تحقیق در یک کنفرانس ؛
- موضوع و طرح اجمالی تحقیق باید به تصویب استاد و گروه مربوطه برسد و در نهایت تحقیق ارائه شده توسط استاد مربوطه از نظر محتوا و ساختار مورد ارزیابی قرار گیرد .

متن درسی: ----

منابع: ----

پایان نامه

شناسه درس: ۳۰۲۲۴۰۱

تعداد واحد: ۴

نوع واحد: عملی

پیش نیاز: کارورزی و ارائه پژوهش ۱ و ۲

هدف: ارائه پژوهشی جامع، با تأکید بر مهارت‌ها، همراه با نقد و بررسی و تتبع کافی در موضوع تفسیر و علوم قرآنی

براساس آیین‌نامه تدوین پایان‌نامه سطح سه

ارزشیابی: ۲۰ نمره به ارائه پایان‌نامه با شرایط آئین‌نامه اختصاص دارد.

سرفصل: -----

متن درسی: -----

منابع: -----